

ХРАМИ ВЕСЕЛОЩІВ

Інші книжки Кейт Аткинсон

За лаштунками в музеї

Руїни бога

Життя за життям

Розшифровка

[Почитати опис, рецензію і купити можна на сайті nashformat.ua](http://nashformat.ua)

КЕЙТ АТКІНСОН

ХРАМИ ВЕСЕЛОЩІВ

РОМАН

*Переклала з англійської
Ярослава Стріха*

«НАШ ФОРМАТ» · КИЇВ · 2024

[Почитати опис, рецензію і купити можна на сайті nashformat.ua](https://nashformat.ua)

Присвячую Пітерові Штраусу

Кожен ранок, кожен вечір
Чи не добре нам?
Хоч обмаль грошей — та ти хороша!
Чи не добре нам?

1926

ГОЛЛОВЕЙ

— **О**го, там вішатимуть? — збуджено спитав хлопчик-газетяр, не звертаючись ні до кого конкретно. Невисокий малий — йому було тільки тринадцять — аж підскакував, намагаючись розгледіти, що саме створило атмосферу водевільчика. Світало, небо щойно почало світлішати, але перед брамою в'язниці Голловей вже зібрався строкатий гурт. Одна половина юрми встала вдосвіта, а друга, схоже, й не лягала.

Багато хто прийшов у вечірньому вбранні — чоловіки стояли у смокінгах чи сюртуках і білих краватках, жінки тремтіли в легких шовкових сукнях з відкритою спиною, накинувши на плечі хутрянні боа. Від них віяло задушливими міазмами спиртного, парфумів і тютюну. «Великі цабе», — подумав хлопець. Він ще здивувався, чого це вони не гребують товариством ліхтарників, молочарів і робітників ранкової зміни, не кажучи про неминучих бешкетників і роззяв, які злітаються на кожне видовисько, навіть якщо й не здогадуються, що там буде. Сам хлопець не зараховував себе до цієї когорти. Він — лише допитливий спостерігач за шаленством нашого світу.

— То що, вішатимуть? — перепитав він і шарпнув за рукав найближчого жевжика — дебелого рум'яного чоловіка з ядуchoю сигарою в зубах і відкоркованою пляшкою шампанського в руках. Увечері той, певно, вбрався бездоганно, але тепер на білому накрохмаленому жилеті темніли плями і бризки від їжі, по блискучих шкіряних черевиках розмазалося блювотиння. Червона гвоздика у петлиці прив'яла після нічної гулянки й обвисла.

— Навпаки, милий друже, — проказав жевжик, доброзичливо хитнувшись. — Ми зібралися зі святкової okazji. Випускають Стару Матінку Кокер.

Хлопець подумав іще, що Стара Матінка Кокер — це наче героїня якогось дитячого віршика.

З іншого боку від нього жінка у бляклому габардиновому пальті підняла перед собою картонку, як щит. Хлопець витягнув шию, аби прочитати, що на ній написано. Там було нашкрябано олівцем: «Дорібок праведного на життя, прибуток безбожного в гріх. Приповіді 10:16». Хлопець беззвучно поворушив губами, читаючи слова й навіть не намагаючись їх зрозуміти. Його десять років щотижня тягали в недільну школу, де всю балаканину про гріхи він старанно пропускав повз вуха.

— За ваше добре здоров'я, мем, — радісно промовив жевжик, підійняв пляшку шампанського до бляклої жінки й хильнув. Вона суворо зиркнула на нього й пробурмотіла щось про Содом і Гоморру.

Хлопець просочився в передні ряди, звідки було добре видно солідну браму, дерев'яну, із залізними цвяхами, — здавалося, їй місце в середньовічній фортеці, а не жіночій в'язниці. Якби таких хлопчаків зібралося троє і вони стали один одному на плечі, мов китайські акробати (він таке бачив колись на іподромі), то верхній ледь-ледь дотягнувся б до вигнутого верху брами. Хлопцю здавалося, що Голловей оповиває романтична атмосфера. Він уявляв, що там, за товстими мурами, нидіють безпорадні красуні, які тільки й чекають, коли їх хтось урятує — передовсім, звісно, він.

Увічнити цю пам'ятну нагоду прийшов фотограф з «Емпайр Ньюз» — про його зв'язок з газетою сповіщала картка, хвацько заткнута за стрічку капелюха. Хлопець одразу відчув із ним певну спорідненість — урешті, вони обидва працюють у новинах. Фотограф зробив груповий портрет гурту «кралечок». Хлопець знав про таких дівчат, бо не стримувався від того, щоб погортати «Татлер» і «Байстендер», які щотижня розпихав у поштові скриньки.

Кралечки — зазвичай їх у цьому районі не зустріти — позували перед брамою в'язниці. Трьом із них, схоже, було трохи

за двадцять; вони куталися в пишні хутряні шубки, рятуючись від ранкової прохолоди. На четвертій, надто юній як для кралечки, було повстяне шкільне пальто. Усі четверо завмирили в елегантних позах, як для журналу мод. Схоже, вони були знайомі із захопленим поглядом фотокамери. Хлопець одразу в них закохався. Він легко закохувався в жіночі форми.

Фотограф витягнув з кишені блокнот і записав імена кралечок, щоб наступного дня правильно підписати їх у газеті. Редактор фотографій у Неллі Кокер під каблуком. Напевно, вона про нього щось знає, гадав фотограф.

— Агов! — гукнув він комусь у натовпі. — Ремзі, ходи-но сюди, до сестер!

З'явився юнак, влився в гурт. Він начебто не хотів позувати, але покірно вишкірився під спалах камери.

А тоді у великій брамі без жодних фанфар прочинилися маленькі дверцята, і з них вийшла невисока жінка, закліпала від світла свободи. Було в ній щось совине. Натовп — переважно святково вдягнені жевжики — заплодував, заволав «Молодець, подруго» і «Вітаємо на волі, Неллі», хоча хлопець також почув крик «Єзавель» десь із середини натовпу. Мабуть, то кричала дамочка у бляклому габардиновому пальті.

Неллі Кокер виявилася ні риба ні м'ясо — не такою хлопець уявляв Єзавель. Їй тицьнули в руки гігантський букет білих лілій і рожевих троянд — вона видавалася проти нього малесенькою та миршавою. Одна з кралечок принесла довгу шубу й накинула на звільнену жінку, ніби намагалася загасити вогонь. Колись давно, коли маленька сестра хлопця-газетяра впала в камін і її сукенка загорілася, їхня мати зробила так само. І мама, й донька вижили, тільки шрами лишилися на згадку.

Кралечки з'юрмилися навколо жінки, обійняли її й розцілювали. Хлопець-газетяр дійшов висновку, що вона — їхня мама. Наймолодша щосили пригорнулася до матері. «Переграє», — подумав хлопець. Він був справжнім знавцем театрального мистецтва, бо його маршрут пролягав повз усі театри Вест-Енду. Капельдинер театру Палац, життєрадісний ветеран Соммської битви, безплатно запускав його на гальорку під час денних

вистав. Хлопець уже п'ять разів передивився «Ні-ні, Нанетт» і просто-таки закохався в Бінні Гейл — блискучу зірку вистави. Вивчив усі слова до «Чаювання на двох» і «Хочу бути щасливим» та радо заспівав би, якби тільки його запросили. Була у виставі одна сцена, коли хор і Бінні (хлопець вирішив, що бачить її достатньо часто, аби дозволити собі таку фамільярність) виходили на сцену в купальниках. Це було захопливо і скандально, у нього щоразу очі лізли на лоба.

Гнітило тільки те, що в обмін за безплатний вхід доводилося вислуховувати нескінченні спогади капельдинера про війну й розглядати його рани — достатньо серйозні, щоб його комісували, але недостатньо, щоб він залишився калікою. Коли почалася війна, хлопцеві був один рік, тому вона, як і гріх, ще залишалася для нього незбагненою.

РЕМЗІ, молодшому сину Неллі, наказали забрати в матері важкий букет. Так його фотограф і зафіксував: з квіточками, схожим на знічену наречену. Його сестри (та й він сам) роздрагувалися, коли наступного ранку побачили в газеті саме цю фотографію із заголовком «Син Неллі Кокер, скандальної власниці нічних клубів у Сохо, вітає матір біля виходу з в'язниці». Ремзі мріяв здобути славу самотужки, а не перебувати в тіні знаменитої матері. Від квітів він розічхався стрімкою канонадою апчхи-апчхи-апчхи, і газетяр почув, як Неллі огризається:

— Та ну тебе, Ремзі, зберися нарешті.

Мама газетяра говорила так само.

— Ходімо, Ма, — озвався хтось із її почту. — Ходімо додому.

— Ні, — рішуче відрекла Неллі Кокер. — Краще в «Аметист». Відсвяткуймо.

Вона, як стерновий, одразу стала за штурвал.

ЮРМА почала розвіюватися, тож хлопець-газетяр теж рушив у дорогу в піднесеному настрої, адже став свідком історичної події. Йому раптом згадалося, що зранечку він захомячив яблучко — старе, зморщене. Витягнув його з кишені й захрумтів, як кінь. Яблуко виявилось дивовижно солодким.

Жевжик із сигарою зауважив його і спитав:

— Ну і спектакль, еге ж?

Спитав серйозно, ніби й справді цікавився його думкою, а тоді доброзичливо поплескав по голові та вручив шестипенсовик. Хлопець зрадів і пішов геть, пританцьовуючи.

За якийсь час він почув, як хтось у натовпі заволав:

— Злодій!

Так можна було сказати чи не про кожного з них, окрім, можливо, чоловіка, який споглядав усе з відстані — із заднього сидіння неприкметної машини. То був головний інспектор-детектив Джон Фробішер — «Фробішер з Ярду», як його охрестили в журналі «Джон Булл», але не зовсім точно, бо його зараз приписали до відділка на Боу-стріт у Ковент-Гардені в надії, що він там «усе перетрусить». Усі знали, що там процвітає корупція, от йому й доручили познаходити в тій череді паршивих овець.

У «Джоні Буллі» Фробішеру недавно замовили цикл статей про його досвід у поліції, який згодом можна буде укласти у книжку. Назвати детектива самозакоханим було б великим перебільшенням, але від пропозиції він ожив. Він здавна кохався у книжках, тому його захопив новий літературний виклик. Щоправда, згодом його здолали сумніви. Він запропонував назву «Коли на Лондон спадає п'ятьма», але в журналі сказали, що їм більше до вподоби «Ночі на квадратній милі гріхів». Він і сам не зрозумів, чому здивувався, адже тепер усі жовті газетки рясніють масними оповідками про іноземців, які спокушають жінок і штовхають на ті чи інші гріхи, хоча в реальності жінкам найбільше загрожувало те, що хтось посеред білого дня вирве з їхніх рук сумку.

Статей ще не надрукували, але щоразу, коли він подавав рукопис, у «Джоні Буллі» просили додати перчинки, скандалу. Проте таке було не у Фробішевої вдачі. Він — чоловік тверезий, хоч і не позбавлений глибини та почуття гумору. Щоправда, у лондонській поліції нечасто поставала потреба у глибині чи гуморі.

Фробішер знічев'я приглядався до кількох жінок, які просувалися натовпом і вправно спустошували кишені. Він упізнав

дрібних шісток із жіночої банди «Сорок злодійок», але така дрібна рибка його зараз не цікавила.

Під'їхала пара кремово-чорних бентлі (одне авто власне, а друге — орендоване для враження), клан Кокерів розсівся по машинах і поїхав геть, махаючи публіці, як королівська родина. Злочини оплачуються добре, боротьба зі злочинністю — ні. Фробішер спробував придушити заздрість, що здійнялася в душі, коли він побачив бентлі, аж клубок підступив до законслухняного горла. Детектив саме намагався придбати автівку — скромний і непоказний остін-севен, пересічного трудягу зі світу машин.

Фробішер збирався розвалити картковий будиночок кримінальної імперії Кокерів. Тіньове життя Лондона з усім його брудом і блиском розгорталося в нічних клубах, особливо в «Аметисті» — яскравому діаманті в серці нічного життя Сохо. Фробішера обурювала не аморальність, танці, спиртне й навіть не наркотики. Останньою краплею стали дівчата. В Лондоні почали зникати дівчата. За останні кілька тижнів пропало щонайменше п'ятеро, і це тільки ті, про кого він дізнався. Куди вони поділися? Він підозрював, що дівчата заходили у клуби Сохо й більше їх ніхто не бачив.

Він обернувся до жінки, яка сиділа біля нього на задньому сидінні непомітної машини, і спитав:

— Усіх роздивилися, міс Келлінг? Як думаєте, зможете виконати моє прохання?

— Безперечно, інспекторе, — відповіла Гвендолін.

КОРОЛЕВА КЛУБІВ

В «Аметисті» головний бармен Фредді Бассетт саме подав Неллі черговий гігантський квітковий дар. — З поверненням додому, місис Кокер, — промовив він. Бассетт не розкидався іменем Неллі й не опускався до фамільярності. Він дотримувався стандартів. Недарма свого часу пройшов вишкіл у готелі «Ріц», хоча й утратив ту посаду через прикрий інцидент за участі двох покоївок у комірчині для білизни.

— Решту самі можете уявити, — сказав він Неллі, коли подавався на роботу в «Аметисті».

— Краще не уявлятиму, — відповіла вона.

Насправді Неллі не любила квітів, бо вважала їх надто вимогливими. Як на неї, квітам місце лише на весіллях і похоронах, до того ж не її, красно дякую. Вона хотіла покинути цей світ так само, як прийшла в нього: без зайвих прикрас, навіть без жодної ромашечки.

Краще б їй замість квітів подарували солодощі з «Мезон Берто» — кондитерської за рогом, на Грік-стріт: шоколадні еклери чи ромові баби, а в ідеалі — і те, й те. Вона була страшенною ласункою — вихала смак до солодощів ще на цукерках свого шотландського дитинства: кислих сливках і карамельках. Тому у в'язниці їй ніщо так не діймало, як їжа. Коли доньки навідували її в Голловеї, то приносили льодяники. Відбуваючи свій термін, Неллі багато думала про реформування в'язниць, і список її побажань очолювало те, щоб ув'язненим щотижня видавали солодощів на два пенси — бажано зефір і кокосове морозиво.

Коли вона переступила поріг Голловою шість місяців тому, команда «Аметисту» надіслала їй цілий ріг достатку, що гідно

прикрасив би свято врожаю: великий букет і повний кошик екзотичних фруктів, зібраний ковент-гарденським торговцем і завсідником клубу. До кошика прикріпили напис «Щастя» — літери вирізали з урочистої сріблястої листівки, яку відкопали в якомусь забутому комоді серед новорічних прикрас для клубу.

Охорона забрала цей екстравагантний дар, щойно Неллі ступила за похмурі мури, тож екзотичні ананаси, персики й інжир розділили між в'язничниками, а Неллі перебивалася мізерним тюремним пайком: тут регулярно подавали гороховий суп, борошняний пудинг на жирі та яловичу печеню — смердюче вариво, що не мало нічого спільного з коровою, на спорідненість із якою претендувало.

Коли Неллі того першого вечора зібралася спати, у віконечко дверей камери вкинули квітку — червону троянду з букета. Неллі не знала, що це мало означати: зневагу чи співчуття. Натомість її сусідка по камері, бельгійка, яка застрелила свого коханця, не мала зайвих сумнівів. Вона схопила троянду й розтоптала, пелюстки розмазалися холодною кам'яною підлогою.

Клуб щойно зачинився, і більшість працівників залишилися привітати капітанку з поверненням на борт — зібрав речі й пішов тільки оркестр (бо вперто обстоював свою автономію). Десь годину тому вони зіграли «Боже, бережи короля», й останні героїчні відвідувачі, які протрималися всю ніч, важко підвелися. Неллі була непохитною, за її відсутності правил дотримувалися ще суворіше: хай як ти нап'єшся, під гімн усе одно не сидітимеш. Тепер у клубі залишалися тільки останні завсідники — доброзичливі п'янички з вищого світу, і вони приєдналися до хору пажів, капельдинерів, офіціантів та шефа, який готував сніданок, коли всі луною повторили за Фредді:

— З поверненням, місис Кокер.

Вони щойно відбули незвично жваву, як для розпалу робочого тижня, ніч. Здається, чи не кожен другий відвідувач прийшов просто з матчу регбі чи університетського пивного клубу. Навколо Неллі заметушилася зграйка стомлених танцюристок.

Від них несло довгою ніччю, сумішшю дешевої пудри, парфумів і поту, але це був приємний і знайомий запах після голловейського смороду, тож Неллі дозволила себе обійняти, а тоді відправила дівчат спати. Після світанку «Аметист» згасав. Оживав він із настанням ночі, роззявляв пащу й вимагав, щоб йому згодували нескінченну людську процесію.

Шеф знову запалив на кухні плитку, щоб приготувати для Неллі сніданок. Кури діловито неслися, забезпечуючи «Аметист» яйцями: їх десятками доставляли з Норфолку нічним поїздом, як і молоко. Шефу не терпілося розпитати, що подавали на сніданок у в'язниці.

— Скибку хліба з маргарином і чашку какао, — повідомила Неллі.

— Я й кілька сосисок додам. Вас, мабуть, треба відгодувати, — послужливо докинув він.

— Мабуть, треба, — погодилася Неллі.

Родина перейшла у приватні покої, де офіціант накрив стіл свіжою скатертиною і розклав срібне начиння, а Фредді відкоркував шампанське. Для родини — «Дом Періньйон», для клубу — менш відомі марки, які купували за сім шилінгів і шість пенсів, а продавали по три гінеї. Півторалітровий магнум — по вісім. «Чи ж є веселіший звук, ніж бахкання корків шампанського?» — спитала Неллі.

— Тільки якщо не платити за те шампанське з власної кишені, — промовила Едіт (у її жилах кров Кокерів плинула стрімкою, буремною рікою).

Ось нащадки Неллі Кокер у тому порядку, в якому вони вийшли на світову сцену. Першим з'явився Нівен (передбачувано відсутній у Голловеї того ранку), а незабаром після нього — Едіт. Потім була перерва, коли Неллі намагалася уникнути вагітностей, проте зазнала поразки й народила одне за одним Бетті, Ширлі та Ремзі. Завершувала процесію одинадцятирічна Кітті, чи, як її часом називала Неллі, марно намагаючись згадати правильне ім'я з довжезлого списку, *le bébé*. Неллі здобула французьку освіту — розумійте це поняття як знаєте.

У свідоцтві про народження Кітті було вказано батька, хоча Едіт заявляла, наче точно знає, що той майор загинув у Першій битві на Марні за рік до народження Кітті. («Це диво», — незворушно казала Неллі.)

Старші три дівчини були гордістю сім'ї. Бетті й Ширлі закінчили Кембридж.

— Але вони з тією наукою не почали дерти носа, — гордо повідомляла Неллі їхнім потенційним кавалерам. («Та вони тією наукою майже не користаються», — зауважував Нівен.) Інколи Неллі більше скидалася на театрального імпресарію, ніж на матір.

Едіт відмовилася й від університету, і від шлюбу на користь курсів бухгалтерії й фінансового обліку. Доки Неллі залишалася у Голловеї *hors de combat*, судном Кокерів стернувала Едіт. «Аметист» закрили, але Едіт, звичайно, відкрила його наступного дня після винесення вироку, проте з іншою назвою — «Колода карт». Хоча для всіх він залишався «Аметистом».

Едіт була правою рукою Неллі, її *chef d'affaires*: від матері вона успадкувала сталевий стрижень. Вона вміла вести справи й мала залізні борджіївські нерви, необхідні для такої роботи. Усе оберталось навколо грошей. Кокери знали, як це — мати копійку, а тоді не мати, а потім знову розбагатіти. І ніхто з них не хотів ще раз провалитися у прірву злиднів. Крім, можливо, Ремзі — той мріяв стати письменником.

— Я умиваю руки, — казала Неллі.

Ремзі щойно виповнився двадцять один рік, і він ніяк не міг позбутися відчуття, наче щось пропустив.

— Я мовби зайшов у кімнату, — силкувався пояснити він Ширлі, своїй довірній душі, — а всі інші з неї щойно вийшли.

Нівен устиг побувати на війні, Бетті й Ширлі — повчитися в Кембриджі, і тільки Ремзі був надто малим для війни, а в Оксфорді протягнув лише семестр, перш ніж його відправили в альпійський санаторій, бо легені в нього, за словами консультанта з лікарні Бартс, «хриплять, як міх». Правду кажучи, він з полегшею зітхнув. Перед іншими студентами почувався ніяково. В оксфордському Мертон-коледжі ще вчилися студенти,

які свого часу призупинили навчання через війну. Вони пройшли крізь вогонь і видавалися старшими, ніж можна було припустити з дати в їхньому свідоцтві про народження. А Ремзі про себе розумів, що молодший за свій вік.

Ремзі вся родина знала як облупленого, а Нівен залишався загадкою. Він володів акціями автомобільного салону на Пікаділлі, став партнером у компанії, що імпортувала вина, виставляв хорта на перегонах у Вайт-Сіті й був співвласником коня, який інколи виривався на перше місце перегонів, хоча на нього ніхто не ставив. («Який дивовижний збіг», — казала Неллі.) Він знав і злочинців, і герцогів. («Обое рябое», — кидала Неллі.) Майже не пив, хоча й не вилазив з вечірок. Водночас терпіти не міг тих, хто ходить на вечірки. Узагалі не дуже любив людей, особливо дурних. Наркотиків, наскільки рідні знали, не вживав, проте перезнайомився з усіма китайцями, які ними приторгоували, і вчашав у Лаймгауз — його бачили у скандальному ресторані Брілліанта Чанґа на Ріджент-стріт: він періодично пив із Чанґом хризантемовий чай, аж доки того депортували. З нього був би добрий методист, але церкву він теж не любив.

Походження Неллі губилося в імлі часу — точніше, в тумані ірландських боліт, але, як було відомо, тобто за чутками, її бабцю по матері витурили з Ірландії за волоцюжництво, тому їй пощастило оминути великий голод і заснувати династію. Бабцю занесло у Глазго, де вона торгувала тканинами, ходячи від порога до порога, а тоді вирушила на схід і прибилася — хтозна-як — до грошовитого землевласника-лерда в королівстві Файф, другого сина, який піднісся до статусу першого після загибелі старшого брата за загадкових обставин. Лихі язики плескали, що він проклятий.

Поквапцем справили весілля. Бабуся вже носила в собі таємницю матері Неллі, але після народження доньки новий лерд радісно заповзвся програти всі гроші в карти й водночас спитися до смерті.

Коли Неллі прийшла на світ, про родинні статки не залишилося й згадки. У геть юному віці її відправили вчитися

у Францію, у школу при монастирі в Ліоні, а тоді на «фінальні штрихи» в Париж, що став фіналом у багатьох сенсах. Повернувшись зі столиці Франції в Единбург, можливо, вже *enceinte** Нівеном, вона взяла шлюб із медиком з Інвернесса. Вони придбали в Новому місті, тобто в самому центрі Единбурга, розкішний дім, якого не могли собі дозволити, і тут Неллі виявила, що її чоловік — не лише пияк, а й картяр. Тому коли його гроші й репутація розвіялися, Неллі взяла свою долю у власні руки: затигла дітей у вагон третього класу на вокзалі Вейверлі й витягла на Кінгс-кросс.

Тобто всіх, крім найстаршенького Нівена: його в Единбурзі вже призвали в Шотландську гвардію і відправили на фронт. Він не пішов добровольцем, ні, Нівен нізащо не пішов би добровольцем в армію. Та й, власне, будь-куди. Його призвали рядовим — він відмовився від офіцерського звання, на яке міг претендувати як випускник школи Феттс. Британські приватні школи послужливо постачали гарматне м'ясо — молодший офіцерський склад, який уславився своєю недовговічністю. Нівен не збирався вирізнитися. Він краще ризикне в строю, сказав він. Ризикнув — і вижив.

Неллі залишила дітей сидіти на валізах посеред платформи, а сама пішла шукати житло. Знайшла квартиру на другому поверсі на Грейт-Персі-стріт, за рогом від вокзалу, за фунт на тиждень. У Неллі не було грошей навіть на перший тиждень, тож вона залишила в заставу обручку. До того ж не власну обручку — свою вона давно й, можна сказати, легковажно згубила, тож натомість купила в ломбарді найдешевшу обручку з дев'ятикаратного золота. Власниці помешкання на Грейт-Персі-стріт Неллі сказала, що овдовіла — чоловік, мовляв, загинув під Іпром. Діти з інтересом вдивлялись у матір. Бетті й Ширлі бачили батька ще минулого тижня, коли поверталися зі школи: він п'яним валявся на Сент-Ендрюз-сквер.

Неллі розповіла про свої біди: у неї шестеро дітей, наймолодша, можна сказати, ще немовля, а найстарший син уже

---

* Вагітна (фр.). — Тут і далі прим. пер.

на фронті. Серце немолодої домовласниці розтануло, і вона тепло запросила їх у свій дім. Від обручки відмовилася. То була добра душа, яка й досі вдягалася за модою минулого століття.

Будинок був чотириповерховий. Власниця жила на першому поверсі під ними, над ними оселилася гамірна родина бельгійських біженців, а на горищі — двоє росіян-«більшовистів», дуже милих, але якихось немитих: вони допомагали по дому і трохи навчили малого Ремзі своєї мови, а ще картярської гри під назвою преферанс. Росіяни могли хоч усю ніч просидіти за картами й картопляною самогонкою, яку купували з-під поли в Голборні. Неллі розлютилася, коли про це дізналась. Картярство вже розвалило її родину в минулому, вона не дасть зруйнувати ще й майбутнє.

Дівчатам у новому помешканні дуже сподобалося, бо в господині жив великий темний кіт на ім'я Мазунчик, і вони годинами з ним бавилися: вдягали в сукенки й шапочки Кітті та чесали пишний хвіст, доки, як здавалося Ремзі, бідаха викрикував усі легені. Неллі заробляла копійчину, працюючи кравчиною, — чудово володіти голкою її навчили черниці в ліонській школі. У господині знайшлася швейна машинка «Зінгер», якою вона сама вже не користувалася. Більшовики занесли її нагору до Кокерів.

Неллі затягнула зав'язки гаманця. Підшви черевиків вони з дітьми ремонтували рідким гумовим розчином, білі комірці відчищали скибкою хліба, а харчувалися печінковим супом і пирогом з вугрів. Неллі вміла заощаджувати. А заощаджуючи — копійчка до копійчки — розробляла план.

Діти радо жили б і далі на Грейт-Персі-стріт, але через кілька місяців господиня померла, а її син, який мешкав у Бірмінгемі й навіть не навідував матері, написав, що збирається все «поспродувати» й на ті гроші перебратися в Америку. За той час, що вони там жили, Неллі прикипіла душею до господині й інколи чаювала з нею вечорами. Жінка полюбляла пекти, і її репертуар базувався на кулінарних книжках, що продавалися як додаток до борошна: коржики, оладки, королівські пироги — все на радість Неллі.